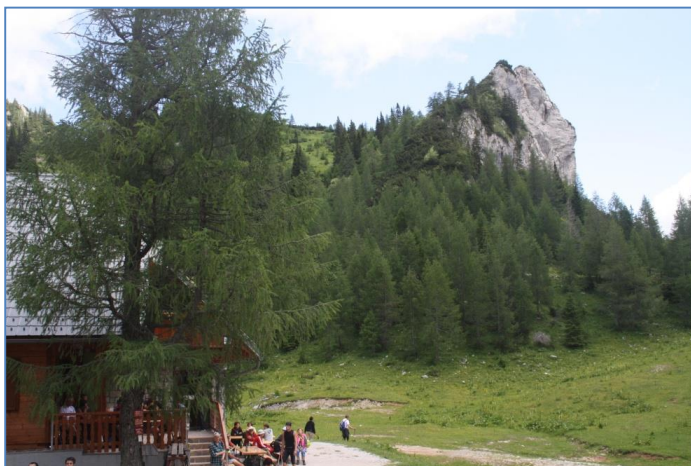

Učna zelo zahtevna zavarovana plezalna pot in
Športna zelo zahtevna ferata

Spodnji plot - Zelenica

predstavitev projekta izgradnje ferate in ureditve učnega plezalnega poligona

Planinsko društvo Tržič –

- **Gorniški učni center Zelenica**
- **Alpinistični odsek**
- **Markacijski odsek**

Društvo GRS Tržič

Tržič, avgust 2015

www.zelenica.info

1. ZAVAROVANE PLEZALNE POTI - FERATE

Zavarovane plezalne poti (ferate) so zelo zahtevne planinske poti, ki so za napredovanje po večini dolžine opremljene z varovali in pomagali iz železja. V teh poteh za napredovanje uporabljamo roke in noge ter tudi tehnične pripomočke (jeklenica, klini, stopi,..). Obvezna je tudi uporaba osebne tehnične varovalne opreme (čelada, samovarovalni komplet). Namen opremljanja zavarovanih plezalnih poti je omogočiti pristop na najzahtevnejše vrhove ali preko sten tudi planincem brez alpinističnega znanja. Plezanje zavarovanih plezalnih poti se je v današnjem času razvilo v samostojno vejo gorništvu, s katero se ukvarja veliko ljudi pri nas in v tujini.

»Via ferrata« v prevodu pomeni železna pot, kar se navezuje na jekleno vrv in ostale železne pripomočke (klini, skobe) na poti. V nemščini uporabljajo izraz Klettersteig, ki v dobesednem prevodu pomeni plezalno pot. V Sloveniji se najpogosteje uporablja kar poslovenjena oblika »ferata« - ta izraz je širše prepoznaven in ima med planinci največjo sporočilno vrednost. Bolj splošna oblika poimenovanje je »zelo zahtevna zavarovana pot« ali »zavarovana plezalna pot«, ki predstavlja zelo zahtevno planinsko pot opremljeno z napredovalni in varovali in ki navadno poteka prek strme stene (Pollak 2005).

Poznanih je več vrst zavarovanih plezalnih poti:

- Klasične so najbolj razširjene v Italiji, Avstriji, nekaj pa jih je bilo v zadnjih letih zgrajenih tudi v Sloveniji. Te poti nas večinoma pripeljejo na nek vrh (gore, stene). Pogosteje so daljše ter manj-srednje zahtevne.

- Športne zavarovane plezalne poti so predvsem športnega in turističnega namena. Opremljene so večinoma le z jeklenico, ki je napeljana prek gladkih, pogosto previsnih delov stene. Stopov skoraj ni ali so zelo majhni, za napredovanje je potrebno uporabiti lastno moč in trenje.

- Ekstremne ferate so podobne športnim, potekajo pa preko še bolj zahtevnih mest. Poleg jeklenic so pogosti tudi žični mostovi in drugi objekti za napredovanje. Zahtevnosti teh poti so najvišje.

A	LAHKO	A diagram of a climber in a green shirt and red helmet, climbing a vertical rope. Labels point to various pieces of equipment: ROKAVICE (gloves), ČELADA (helmet), NAHRBTNIK (backpack), SAMOVAROVALNI SISTEM (self-arresting system), PLEZALNI PAS (climbing harness), and DOBRO OPRJETI ČEVLJI (well-fitting shoes).
A/B	ZMERNO	
B	TEŽKO	
B/C	TEŽKO	
C	TEŽKO	
C/D	ZELO TEŽKO	
D	ZELO TEŽKO	
D/E	ZELO TEŽKO	
E	ZELO TEŽKO	
E/F	ZELO TEŽKO	
F	EKSTREMNO TEŽKO	
F/G	EKSTREMNO TEŽKO	

Težavnostne stopnje:

A: lahko; enostavna in dobro zavarovana; manj strmo, možnost napredovanja brez varovanja

B: srednje zahtevna; izmenično se menjavajo lažji in težji odseki; večja mera previdnosti kakor drugače

C: zahtevna; več težjih odsekov; za napredovanje pomembna moč in pogum

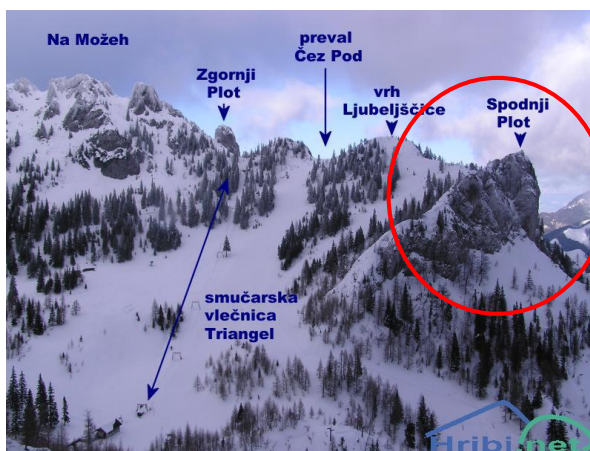
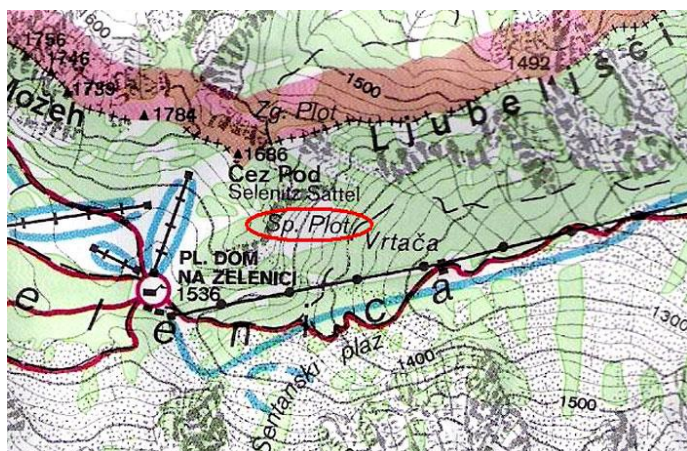
D: težko; težji odseki se pojavljajo pogosto; samo za izkušene gornike

E: ekstremno; samo za zelo izkušene in trenirane gornike; malo možnosti predčasnega umika

F: Skrajno težavno, previsno

2. SPODNJI PLOT 1682 m

Spodnji plot je 1682 m visok vrh, ki se nahaja v neposredni bližini planinskega Doma na Zelenici. S prepadnega vrha se odpira lep razgled na severna ostenja Begunjščice, proti zahodu v smeri Stola in proti vzhodu na Ljubelj. S severne strani je Spodnji plot lahko dostopen po uhojeni stezi, na južno stran pa se spušča stena višine do 100 m, ki je priljubljena med plezalcji.

Spodnji plot 1682m (vrh), 46,4304° N / 14,2377° E, Slovenija, Karavanke

Na sam vrh Spodnjega plota ne vodi nobena planinska (markirana) pot, se pa planinci - obiskovalci doma na Zelenici na bližnji razgledni vrh (20 minut) pogosto odpravijo po nemarkirani stezi s SZ strani. Na vrhu je lesen križ in skrinjica z vpisno knjigo.

2.1 Zgodovina plezanja v Spodnjem Plotu

Prva plezalna smer je bila preplezana leta 1987, že prej pa so tu potekale vaje tržiških gorskih reševalcev. Pred nekaj leti in tudi v zadnjem obdobju pa je bilo preplezanih še več smeri.

Plezalne smeri v Spodnjem plotu, foto Peter Rožič

Več o »plezalni zgodovini« Spodnjega plota v prispevku na: <http://www.gore-ljudje.net/novosti/39982/>

3. ZELO ZAHTEVNA ZAVAROVANA PLEZALNA POT SPODNJI PLOT - ZELENICA

3.1 Nameni zavarovane plezalne poti

- izvajanje usposabljanj in programov v okviru Gorniškega učnega centra Zelenica
- usposabljanje planincev, planinskih vodnikov, alpinistov, gorskih reševalcev, gorskih vodnikov
- ureditev primerne učnega stenskega poligona - na enem ustreznem mestu za vse uporabnike
- možnost organiziranega vodenja skupin in posameznikov
- nova turistično-rekreacijska zanimivost, ki bo privabila domače in tuje goste
- dodatna atraktivna ponudba za aktivnosti na Zelenici

3.2 Cilji projekta

- Izgradnja Učne zelo zahtevne zavarovane plezalne poti
- Izgradnja zahtevnejšega dela-variante zelo zahtevne poti (višja zahtevnost)
- Ureditev primernih sidrišč in delovišč v steni Spodnjega plota - za namene vseh vrst izobraževanj na področju gornišstva, alpinizma, gorskega reševanja
- Ureditev dodatnih športno plezalnih in alpinističnih smeri

3.3 Uporabniki zavarovane plezalne poti in učnega poligona - ciljne skupine

Uporabniki učne zavarovane plezalne poti bodo posamezniki - planinci in gorniki, ki so primerno usposobljeni in opremljeni in si želijo ter zmorejo opraviti zahtevne planinske poti.

Poleg posameznikov je učna zavarovana plezalna pot še posebej primerna za skupine (planinske in druge organizacije), ki na njej lahko ob ustreznem vodenju in organizaciji ponudijo svojim udeležencem zanimivo, srednje zahtevno, atraktivno zavarovano »plezalno-feratarsko« turo, ki je lahko cilj sama po sebi ali pa le del širšega programa usposabljanja.

Učno zavarovano plezalno pot bodo organizirano največ uporabljali:

- GUC Zelenica
- PZS - Vodniška komisija - usposabljanja, tečaji
- Gorska reševalna zveza Slovenije (GRZS), posamezna društva GRS
- Planinski in gorski vodniki - vodenje v gorah
- Domači in tuji enodnevni gostje, večdnevni gostje in organizirane skupine-planinska društva in odseki (vodniški, alpinistični, športnoplezalni,..).

Težji zgornji del - **Športa zelo zahtevna ferata** - je namenjen zgolj izkušenim plezalcem in »feratarjem« - bolj ambicioznim posameznikom, planincem in gornikom, ki so psihofizično primerno pripravljene in že imajo izkušnje na takšnih in podobnih poteh. Na takšnih poteh posamezniki iščejo nekoliko več »žgečkanja živčkov« in zračnosti pod nogami, a morajo biti primerno usposobljeni in opremljeni. Ta del je ocenjen s težavnostjo E (trije daljši odseki) - trenutno najtežja ferata v Sloveniji.

Zavarovane plezalne poti v Spodnjem plotu niso primerne za otroke (izjemoma spodnji del učne zavarovane plezalne poti izključno ob spremstvu primerno usposobljenih vodnikov).

3.4 Idejni projekt, priprave in izgradnja – opremljanje

Ideje in pobude o ureditvi podobne zavarovane plezalne poti so bile med tržiški planinci podane že leta 2007. Projekt ureditve zavarovane plezalne poti v Spodnjem plotu pa se je dejansko začel leta 2013 s pripravo idejnega načrta, predstavitvijo in sprejetjem v okviru vodstva Planinskega društva Tržič ter s pozitivnim mnenjem Občine Tržič. V zadnjih dveh letih so potekale priprave, pridobivanje ustreznih dovoljenj, finančnih sredstev ter planiranje nabave materiala in izvedbe.

Gradnja je potekala od junija do avgusta 2015 in so jo v celoti izvedli člani PD Tržič. Skupaj je bilo opravljenih preko 350 prostovoljnih delovnih ur (v večini zahtevna višinska dela v steni).

Zavarovana plezalna pot je opremljena z jeklenico za samovarovanje in napredovanje na celotni trasi. Drugih pomagala in varoval (stopi, skobe) v steni ni nameščenih, plezalci za napredovanje poleg jeklenice lahko uporabljajo naravne razčlembe, skalne oprimke in stope.

Gradnja plezalne poti (in uporabljeni material) je bila izvedena v skladu s *Priporočili za gradnjo, vzdrževanje in obnovo zavarovanih plezalnih poti*, ki jih je v letu 2015 izdala Planinska zveza Slovenije.

Uporabljen je bil t.i. »Tirolski način gradnje«: na celotni trasi je napeljana pramenasta 16 mm debela jeklena vrv (DIN 3055), ki je fiksirana na železna »stisnjena« sidra z objemkami, jeklenica ni prednapeta (napenjanje ročno oz. največ s težo telesa).

Nad sidra v navpičnicah in izpostavljenih prečnicah so nameščeni varnostni stožci iz gume. Ti delujejo ob pritisku vponke na stožec kot amortizer, ki ublaži silo ob morebitnem zdrsu. S tem precej zmanjšamo možnost loma vponke in hkrati precej ublažimo sunek sile zdrsa.

3.5 Trasa – potek poti

Zavarovana plezalna pot je speljana prek južne stene Spodnjega plota, v spodnji polovici se razcepi in v zgornjem delu poteka po dveh variantah (levi lažji-»učna zavarovana plezalna pot« in desni težji del-»športna zelo zahtevna ferata«), ki se zaključita z izstopoma v bližini vrha.

Višinska razlika od vstopa do izstopa je 90m, skupna dolžina poti-jeklenice (z obema krakoma) pa je prek 180 metrov.

UČNA ZAVAROVANA PLEZALNA POT in ŠPORTNA ZELO ZAHTEVNA FERATA

Spodnji plot – Zelenica

Klettersteig Zelenica / Via Ferata Zelenica

- 📌 **Obvezna oprema:** čelada, plezalni pas, samovarovalni komplet, planinska obutev, za težji del priporočamo tudi dodatno popkovino in plezalno obutev.
- 🗨️ **Opis poti:** začetni lažji del je primeren tudi za manj izkušene in otroke, po 20 metrih (ocena B/C) je pri klinu št. 7 možen zasilni izhod-izstop po policah proti desni do votline in povratek po stezi k vstopu v ferato (pozor – izpostavljena steza!). V osrednjem spodnjem delu je največja zahtevnost v navpičnem, delno previsnem 5 metrskem stebri – ocena D. Takoj nad stebrom se zavarovana plezalna pot razdeli na levi – lažji del (ocena do B/C) in desni – težji/ekstremno zahteven ter razgleden, zračen in športni del (ocena E). Neizkušenim svetujemo, da vzpon opravijo v spremstvu planinskega vodnika, alpinista, gorskega reševalca ali koga drugega, ki ima ustrezne izkušnje, ter da najprej svoje sposobnosti preverijo v levem zgornjem delu poti.

📏 **Višinska razlika:** 90 m

🕒 **Čas vzpona:** 45 min

📏 **Dolžina jeklenice:** učna zavarovana plezalna pot – 113 m, D
športna zelo zahtevna ferata (desni odcep) 75 m, E

📍 **Dostop:** 15 min po uhojeni stezi od doma na Zelenici v smeri SV, 1593 m, N 46°25.816 E 14°14.235

Sestop: po uhojeni stezi z vrha Spodnjega plota v smeri SZ (20 min do doma na Zelenici)

👉 **Težavnost:** spodnji del: D (težko); zgornji del: levi izstop C (srednje težko); desni izstop E (zelo težko)

112 Klic v sili
Notruf
Emergency Call

⚠️ **OPOZORILO:** Nevarnost padajočega kamenja!
Nevarnost zdrsa! Vstop dovoljen samo ob uporabi varovalne opreme in upoštevanju varnostnih pravil.

Vzpon na lastno odgovornost!

Begehen auf eigene Gefahr!

Use at your own risk!

📍 **Informacije, izposoja opreme, vodenje:** Dom na Zelenici (1536 m) Gorniški učni center Zelenica

☎️ **T:** +386 4 53 15 248 🌐 **www.zelenica.info**

Dostop: od planinskega doma na Zelenici proti severu 100m (v smeri vlečnice Triangel), po prvem vzponu na izravnavi odcep v gozd na desno (možic) in po uhojeni stezi prečimo pod steno do vstopa v ferato (od doma **15 minut**)

Sestop: oba kraka ferate se zaključita v bližini vrha Spodnjega plota. Sestop poteka po uhojeni nezahtevni stezi z vrha na SZ stran in naprej preko pašnika v smeri doma na Zelenici (**20 minut**).

Opis poti in zahtevnost:

Zavarovana plezalna pot je speljana v obliki črke Y:

- spodnji del: D (8 m), ostalo A/B
- zgornji levi del: C, večina B in B/C
- zgornji desni del: E, s krajšimi nekoliko lažjimi odseki (D, B/C)

• Spodnji del:

Začetek je lahek, s krajšimi odseki ocene A/B in B v dolžini 30 m. Ta odsek je primeren tudi za mlajše obiskovalce in manj izkušene ter za uvodne napotke in usposabljanja o gibanju po zavarovanih plezalnih poteh. Na koncu tega odseka (pri prvem drevesu ob jeklenici) je še možnost izstopa (zasilnega) iz ferate - proti desni do lope ter vrnitev/spust po uhojeni stezi (pozor izpostavljeno!) nazaj na vstop.

V osrednjem spodnjem delu je **ključ učne zavarovane plezalne poti - 8 m visoki navpični stolp, kjer je težavnost ocene D** – tu plezalec potrebuje nekaj moči v rokah, še bolj pomembna pa je pravilna postavitev nog pri napredovanju, saj le tako lahko prihranimo moči v rokah in se uspešno ter z zadovoljstvom vzpemo preko ferate. Nad tem delom se zavarovana plezalna pot razcepi v **dva zgornja dela-izstopa:**

- **Levi del: UČNA ZAVAROVANA PLEZALNA POT** je zmerne težavnosti (ocena B, B/C in C) in je namenjen predvsem za usposabljanja in izobraževanja: jeklenica je speljana preko naravnih prehodov v steni (kamin, police, plošče, poč), plezalec lahko s pridom koristi naravne stope in oprimke, dodatnih pripomočkov za napredovanje (razen jeklenice) ni nameščenih.

Po razcepu sledi kamin, ki ga preplezamo v razkoraku in s pomočjo potega po jeklenici. Nadaljujemo v slikoviti prečnici v gladkih plateg proti levi, kjer plezamo na trenje (ustrezni podplati planinske obutve!) in koristimo manjše stope. Ferata se v zmerni težavnosti nato vzpne naravnost navzgor in mimo drevesa do pod poč v zgornjem delu. Poč (B/C) preplezamo z uporabo več naravnih stopov in oprimkov, ter proti desni po gruščnati rampi (lažji svet, B) izplezamo do konca poti. Ta odsek plezalne poti se zaključi z izstopom 15 m zahodno od vrha Spodnjega plota.

- **Desni del: ŠPORTNA ZELO ZAHTEVNA FERATA** pa je precej težji, športen, zračen in razgleden del ferate, namenjen je le najbolj izkušnim, usposobljenim in kondicijsko pripravljenim plezalcem (manj usposobljenim svetujemo vzpon izključno ob spremstvu vodnika):

Po odcepu proti desni v spodnjem delu stene (križišče-razcep) se preko navpičnih, delno previsnih gladkih plošč (E) vzpemo do nekoliko položnejših plati tik pod poševno počjo pod kaminom. Nadaljujemo od kamina proti levi preko lepih prehodov z naravnimi stopi (D) ponovno v navpičnico-vertikalno (D/E) in preko previsa (zelo zahtevno E) v zgornji del stene. Tu se smer obrne proti desni (na vzhod), v lažji prečnici (B/C) nekoliko zadihamo (pozor – krušljivo!), obenem pa nam sapo vzame prepaden svet in čudovit pogled proti jugu in vzhodu – proti Ljubelju, Velikemu vrhu, Korošici, Babi,... in proti planinskemu Domu na Zelenici na zahodni strani. Prečimo po polici proti desni, ob jeklenici sestopimo iz grebenskega stolpa (2 metra) in nadaljujemo prečnico nad 150m prepadom in dosežemo predzadnji odsek poti, stolpič (10 m, B/C). Na tem delu nas že lahko opazujejo tudi obiskovalci-gledalci s sedla vzhodno od vrha Spodnjega plota (nezahtevna pot s SZ strani). Zajamemo sapo in se povzpemo še preko izstopne previsne plošče (10 m, E) ter dosežemo izstop smeri zgolj nekaj metrov vzhodno od vrha Spodnjega plota.

Trenutno je to **najtežja ferata v Sloveniji** (dolžine 75 m, s tremi daljšimi odseki težavnosti E).

Pogled proti Ljubelju in zrak pod nogami - športna zelo zahtevna ferata

3.6 Upravljanje in vzdrževanje poti

Skrbnik zavarovane plezalne poti je Planinsko društvo Tržič - GUC Zelenica. V primeru kakršnihkoli poškodb (poti, varoval) bo poskrbljeno za čim hitrejšo sanacijo in za ažurno obveščanje.

Dostopna in sestopna pot bo urejana v skladu s pravili gradnje in vzdrževanja poti v gorah. Pri tem bodo sodelovali člani PD Tržič. Večjih posegov v naravi ni bilo izvedenih, izvedene so bile le proti-erozijske ureditve na nekaterih delih sestopne poti.

3.7 Uporaba poti, potrebna oprema

Zavarovana plezalna pot je prvenstveno namenjena dejavnostim v okviru GUC Zelenica. Ob tem pa imajo tudi vsi ostali obiskovalci prost dostop in možnost brezplačne uporabe poti.

Obiskovalce opozarjamo:

-pred vzponom preverite zahtevnost plezalne poti in realno ocenite svoje sposobnosti in izkušnje,

-za vzpon priskrbite ustrezno obvezno varovalno opremo, ki jo tudi znate uporabiti,

Obvezna oprema: čelada, plezalni pas in samovarovalni komplet, ustrezna planinska obutev;

Za desni-težji del ferate priporočamo uporabo dodatne krajše popkovine, plezalne obutve in po potrebi dodatno varovanje z vrvjo.

GUC Zelenica nudi izposojlo plezalne opreme (v domu na Zelenici), informacije ter možnosti spremstva-vodenja pri vzponu preko zavarovane plezalne poti (www.zelenica.info).

Uporaba poti je na lastno odgovornost.

Prečnica preko gladkih plošč v učni zavarovani plezalni poti

4. VAROVANJE OKOLJA

Poseg v prostor je bil izveden v soglasju z lastniki zemljišč, pridobljena so bila tudi ostala potrebna dovoljenja. Gradnja je bila izvedena na način, ki ne bo imel negativnih vplivov na gozd, pašnik, obstoječe planinske poti in celotno širšo okolico Zelenice.

V steni so na trasi plezalne poti nameščeni železni varovalni elementi (jeklenica, sidra, klini). Vsa oprema za izvedbo se je transportirala peš od doma na Zelenici.

Dostopna in sestopna pot (že obstoječi neoznačeni nezahtevni stezi) potekata ob robu pašnika in kot stopničast prehod med posameznimi drevesi ter prek manjših melišč pod steno. Obiskovalce prosimo naj za dostop in sestop uporabljajo izključno uhojeni stezi.

Pogled proti domu na Zelenici iz ferate

Na izstopu učne zavarovane plezalne poti, vrh Spodnjega plota

5. ZAKLJUČEK – POVZETEK

PLEZALNI POLIGON SPODNJI PLOT - ZELENIČA - VSE NA ENEM MESTU

Na področju Spodnjega plota je možno izvajati širok krog planinskih, gorniških, alpinističnih, gorsko-reševalnih usposabljanj:

- za vzpenjanje po zelo zahtevnih zavarovanih plezalnih poteh (feratah)
- alpinistične šole (izdelava sidrišč, gibanje naveze, reševanje padlega soplezalca, varovanje prvega-drugega v navezi, spust ob vrvi,..)
- vodniška tehnika: izdelava vrvnih ograj z zahtevnejšem svetu, izdelava sidrišč, varovanje vodenih ipd.
- postopki gorskega reševanja: stenskega klasičnega reševanja, helikopterskega reševanja, reševanja iz ferat.

V južni steni Spodnjega plota so za zgornje namene pripravljene:

- alpinistične plezalne smeri,
- športnoplezalne smeri,
- učna zelo zahtevna zavarovana plezalna pot,
- športna zelo zahtevna ferata,
- delovišča in sidrišča v steni,
- v vznožju stene dovolj primerne prostora (kvalitetna skala, varen prostor, enostaven dostop, preglednost,..) za izvedbo raznovrstnih usposabljanj/manevrov.

NEPOSREDNA BLIŽINA PLANINSKE KOČE – GORNIŠKEGA UČNEGA CENTRA

Stena Spodnjega plota je oddaljena od planinskega Doma na Zelenici le 15 minut.

Planinski dom nudi vse udobje (nastanitev - 50 postelj, prehrano, opremljena učilnica, brezplačni wi-fi internet, izposoja gorniške opreme, informacije, organizacija usposabljanj, vodenje,...).

Planinski dom (zgrajen leta 2011) je v poletnem času odprt vsak dan, od jeseni do pomladi pa ob koncih tedna in praznikih, za skupine po dogovoru tudi v ostalih dneh.

Dostop do planinskega doma: iz Ljubelja po nezahtevni markirani planinski poti (1 ura). Možen je tudi organiziran prevoz opreme do koč.

UČNA ZAVAROVANA PLEZALNA POT

Nova, po najnovejših standardih in z najkvalitetnejšimi materiali opremljena

Učna zavarovana plezalna pot srednje zahtevnosti, dolžina 113m, težavnost D (8m, ostalo B/C).

Speljana je preko navpične stene prek naravnih prehodov različnih oblik (kamin, stolp, plošče, poči, grede,...), zelo primerna za usposabljanja.

NAJZAHTEVNEJŠA FERATA V SLOVENIJI

Poleg učne zavarovane plezalne poti je prek zgornjega dela stene speljan še desni odsek, ki je **trenutno najzahtevnejša ferata v Sloveniji**: športna zelo zahtevna ferata v dolžini 75m, s tremi daljšimi odseki zahtevnosti E.

Za GUC Zelenica pripravil Primož Štamcar

Tržič, 25.8.2015

www.zelenica.info